

ПЕРЕХІД ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ТИПУ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ЯК НОВА РЕАЛЬНІСТЬ У ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ

Ю. О. Зайцев, д. е. н., проф., Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України», м. Київ, Україна

При дослідженні проблем інклюзивного сільського розвитку складнощі виникають у двох площинах. По перше, що таке розвиток і яка відмінність між зростанням і розвитком; по-друге, що означає інклюзивність стосовно сільського господарства і сільської місцевості. У найширшому трактуванні інклюзію визначають як форму буття, співіснування звичайних людей і людей з обмеженими можливостями, за чи проти якої виступає суспільство та його підсистеми, та щодо якої й ті, й інші члени суспільства мають право вільного вибору [1]. В економічній сфері використання інклюзивного підходу як елементу моделі "справедливого" суспільного розвитку спостерігається із середини минулого століття, коли внаслідок розпаду колоніальної системи на світовій арені з'явилися нові економічні суб'єкти – країни, що розвиваються. Необхідність забезпечення захисту найбільш уразливих верств населення та гарантування гідності кожної особи особливо актуалізувалась з другої половини 60-х років, коли у 1966 р. були ухвалені Декларації Організації Об'єднаних Націй (ООН), одна з яких визначала політичні, інша – економічні та соціальні права людини [2]. Проте досягнення зазначеної мети гальмувалося невирішеністю економічних проблем.

У сучасних умовах ідея інклюзивності активно розвивається і просувається на рівні найавторитетніших світових організацій. У підсумковому документі саміту ООН 2015 р. "Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р." тема інклюзивності присутня у формулюванні практично усіх 17 затверджених ним Цілей сталого розвитку (ЦСР), а в окремих з них прямо вживається термін "інклюзивний", поданий в українському перекладі словами "всеохоплюючий" і "загальний". В

Україні забезпеченню реалізації ЦСР присвячена Національна доповідь "Цілі Сталого Розвитку: Україна".

У суспільстві, орієнтованому на інклюзивний розвиток, аграрне зростання саме по собі не може бути самоціллю, джерелом валютних надходжень тощо. Забезпечуючи суспільство продовольством та сільськогосподарською сировиною, воно є базовою передумовою і створює можливості сільським спільнотам реалізувати інші важливі завдання, оскільки формує резерви для підтримки охорони здоров'я та навколишнього середовища, освіти та реалізації інших цілей розвитку в сільській місцевості. Характеристики інклюзивного розвитку певною мірою співпадають з сутнісними ознаками сільського розвитку, який визначається як сукупність процесів, спрямованих на поліпшення добробуту, якості життя та якісних характеристик сільського населення на основі зростання сільської економіки, збереження довкілля та розширення доступу жителів до базових послуг. Сільський розвиток є успішним тоді, коли він відбувається на базі громад, тобто коли позитивні зміни в сільській місцевості здійснюються самими громадами на основі наділення їх правами власності/користування, ефективного використання і контролю над локальними ресурсами, забезпечують подолання бідності, а не більш комфортне існування в її умовах [3, с. 3].

У 2018 р. на 48-му Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ)² була презентована система оцінки економічного розвитку країн, яку визнали сучаснішою, ніж показник вартості валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення, за яким визначається становище країни у світі. За нею визначається індекс (або рейтинг) інклюзивного розвитку (Inclusive Development Index) [4]. За задумом ВЕФ, він повинен інформувати та спонукати суспільства до сталого та інклюзивного економічного розвитку. Україна у зазначеному рейтингу посіла 49-те місце серед 79 країн, що розвиваються, і 78-ме місце серед 103 країн, у яких визначався рівень інклюзивного розвитку. Індекс інклюзивності нашої країни становить 3,42 бала, що на 6,8% менше порівняно з 2013 р. Це відображає зменшення кількості людей, які фактично включені у процес економічного зростання і отримують вигоди від нього.

У зазначеному контексті Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) розробила рекомендації щодо відповідального державного регулювання питань землеволодіння [5], оскільки земельні відносини і гарантування прав на землю мають вирішальне значення для забезпечення інклюзивного розвитку.

Таким чином, проблема інклюзивності особливо актуальна для розвитку сільського соціуму, оскільки в сучасному світі люди, які живуть і працюють у сільській місцевості, часто стають жертвами дискримінації, порушень прав особи та різних зловживань. Підтвердженням цього є ухвалення у 2018 р. Генеральною Асамблеєю ООН Декларації про захист прав селян та інших людей, які працюють у сільській місцевості. Більшим економічній і соціальній залученості сільських мешканців та дотриманню їх прав сприятиме запровадження спеціальної політики сільського розвитку як системи заходів регулюючого впливу держави, що продукують ініціацію знизу і підтримку зверху позитивних змін в економічному, сільськогосподарському, людському, соціальному вимірах та політичному партнерстві у сільській місцевості.

Література.

1. Інклюзія / Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інклюзія>
2. Human Development Report 1997 / UNDP. 1997. Oxford: Oxford University Press. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/258/hdr_1997_en_complete_nostats.pdf
3. Бородіна О.М., Прокопа І.В. Інклюзивний сільський розвиток: науковий дискурс. Економіка і прогнозування. 2019, № 1, 70–85.
4. The Inclusive Development Index 2018: Summary and Data Highlights / The World Economic Forum, committed to improving the state of the world. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf
5. Добровольные руководящие принципы ответственного регулирования вопросов владения и пользования земельными, рыбными и лесными ресурсами в контексте национальной продовольственной безопасности / ФАО. Рим, 2013. Режим доступа: <http://www.fao.org/docrep/016/i2801r/i2801r.pdf>